

DR. DOBI ANITA*

Recenzió Vargha László: *Kézírásvizsgálat. Kandidátusi disszertáció a kriminalisztika köréből (1959) című monográfiájához* (PTE ÁJK, Pécs, 2013)

*„A betű mutatja a lelket, aki betűt ír,
az valósággal benyomja ezekbe lelké-
nek képét, mi tehát az írás által meg-
ismerhetjük az írónak a lelkét.”¹*

Ugyan napjainkban a folyóírással szemben egyre inkább elterjedtebbé válik a gépírás, a számítógépek, mobiltelefonok segítségével való gondolatközlések száma egyre növekszik, azonban a kézírás szerepe a XXI. században is elvitathatatlan. Gondoljunk csak arra, hogy legfontosabb jognyilatkozatainkat – így például a szerződéseket, számlákat, valamint személyi okmányainkat – manapság is aláírásunkkal hitelesítjük, tekintettel a kézírás egyéni jellegére. Egyes büncselekmények nyomozásánál releváns bizonyítékok származhatnak az ember kézjegyével, aláírásával ellátott okiratból,² ezáltal azok hamisítatlanságához jelentős társadalmi érdek fűződik. Így a kézírásvizsgálat tudományos módszereit – korunkra jellemző komputerizálódás és a nagymértékű műszaki fejlődés okán – jelenleg is nagy figyelem övezi, mindezekre tekintettel érdemes lehet visszanyúlni a téma első monografikus szintű feldolgozásához.

Vargha László kandidátusi disszertációja az első Magyarországon született kriminalisztikai tárgyú monográfia, amelyet a Pécsi Tudományegyetem Állam- és

Jogtudományi Kara a szerző születésének 100. évfordulója, és munkássága előtti tisztelegés alkalmából jelentetett meg. Habár a mű fél évszázada íródott, annak gyakorlati jelentősége ma sem elhanyagolható, hiszen a szerző által bemutatott egyes tudományos módszereket jelenleg is alkalmazzák, továbbá az általa megfogalmazott javaslatok többsége még ma is megoldásra vár. Emiatt is gondolom azt, hogy Vargha László monográfiája alapmű kell hogy legyen az írásszakértők számára éppúgy, mint a jogalkalmazók – a bírók, ügyészek, ügyvédek, valamint a kriminalisztikával foglalkozó elméleti szakemberek számára.

A szerző első ízben az írásvizsgálat fogalmával, ágaival foglalkozik. Ennek keretein belül vizsgálódása tárgyául az írásvizsgálat, azon belül a kézírásvizsgálat egy szűkebb körét, az írássajátosságok összehasonlítás nélküli vizsgálatát jelöli meg, és a továbbiakban a kézírásvizsgálat kifejezést is ebben a szűk értelemben használja.

Majd áttér a kézírásvizsgálat tárgyára és problémáira. A kézírásvizsgálat tárgyaként a kézírásos okiratot jelöli meg, ezt a kört azonban szűkíti azzal, hogy „az okiratok csak annyiban tárgyai az írásvizsgálatnak, amennyiben kétség merül fel valóságuk, illetve hamisítatlanságuk, s ehhez képest bizonyító erejük iránt”³.

A kézírásvizsgálat problémakörét illetően a szerző egy logikus tárgyalási rendet állít fel. Így abból indul ki, hogy mindenekelőtt az okirat létezésével, a sérült okiratok rekonstruálásával kapcsolatos problémakört szükséges körbejárni. Az ép, vagy rekonstruált okirat esetében kerülhet sor a láthatatlanná vált írások láthatóvá tételére. Majd ezt követően lehet áttérni az okirat anyagainak, illetve korának meghatározásával összefüggő problémák tárgyalására, végül pedig az anyagait, és korát tekintve ismert okirat valóságára, és hamisítatlansága vonatkozásában felmerülő problémák kifejtésére.⁴ E gondolat mentén épül fel a monográfia négy nagy szerkezeti egysége is.

* Ügyvédjelölt, Debrecen

¹ Phalerensi Demetrius

² Fenyvesi Csaba: *A kriminalisztika tendenciái. A bünygyi nyomozás múltja, jelene, jövője.* Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 2014., 127. o.

³ Vargha László: *Kézírásvizsgálat. Kandidátusi disszertáció a kriminalisztika köréből.* PTE ÁJK, Pécs, 2013, 9. o.

⁴ Vargha: i. m. 9–10. o.

Habár a sérült okiratok rekonstrukciójának kérdése első ránézésre a szerző által bevallottan is jelentéktelennek tűnik, a gyakorlatban azonban nemegyszer az itt felsorakoztatott módszerekkel sikerül a tényállást tisztázni. E problémakör jelentőségét a szerző egy olyan esettel hangsúlyozza, amikor az összetépett papírdarabok összeállításából derült fény a vádlott ártatlanságára. Ugyanis a „sértett” búcsúlevele darabjainak összeállításával egyértelműen bebizonyosodott, hogy az a fejét ért lövést nem idegenkezűség okozta.⁵

A téma a XXI. század olvasója számára is aktuális, valamint az itt bemutatott fizikai, kémiai és fényképezési módszereket a modern írásvizsgálat is használja. Ha ezeket összevetjük a ma használatos kriminalisztikai módszerekkel azt láthatjuk, hogy azok szinte teljes mértékben megegyeznek, és a XX. század közepén kikristályosodott módszerek a technika mai állásához képest is helytállóan bizonyulnak.⁶

Igazi érdekességnek és első ránézésre meglepőnek tartom, hogy a szerző a láthatatlan írások láthatóvá tétele körében nem csupán a lefedett vagy megfakult írások láthatóvá tételét veszi górcső alá, hanem a kriminalisztika és a kriptográfia határán fekvő titkosírás „előhívását” is. Azonban könnyen belátható, hogy ennek kriminalisztikai jelentősége ma sem elhanyagolható. Ugyanis elképzelhetőnek vélem, hogy egyes „kifinomultabb” bűnözőcsoportok levelezésükben alkalmazzák a láthatatlan tinta fortélyát, így nem tűnik elvetendő dolognak, ha a nyomozóhatóságok és a bíróságok Vargha László könyve nyomán erre különös gondot fordítanak.

Az okiratok anyagainak és korának vizsgálata körében a szerző egy izgalmas „világba” kalauzolja az olvasót. Érdekesnek tartom, hogy korábban csupán a tinta anyagának vizsgálatával is leleplezhetővé válhatott az okirat-hamisítás. Legfőképpen akkor, ha az okirat keltezésének idején az aláíráshoz használt tinta összetevőjét még nem ismerték.⁷ Ugyan napjainkban ezt nem igazán tartom elképzelhetőnek, a kormeghatározás ma is égető probléma, különösen a szerződésekhez, végrendeletekhez való hozzáírás vizsgálata körében.

A kézírásvizsgálat utolsó lépcsőfoka a kézírás-hamisítások – így az íráseltávolítás, hozzáírás, átírás, írásátvitel, írás-összeállítás vizsgálata. E részben a szerző csupán a modern laboratóriumi berendezések igénybevételével megállapítható íráshamisításokkal foglalkozik, tehát nem tér ki az írás-összehasonlítás útján felderíthető íráshamisításokra. A két módszer között alapvető különbség, hogy míg az itt vizsgált természettudományos módszerek segítségével a szakértő legtöbbször teljes bizonyossággal képes felismerni az íráshamisítást, az írás-összehasonlítás esetében – a pszichológiai tényezők közrehatása okán – ez nem mondható el.⁸

Tekintettel arra, hogy az olvasó egy kriminalisztikai tárgyú könyvet tart a kezében, az írás bővelkedik természettudományos, így különösen fizikai és kémiai tárgyú fejtegetésekben, melyeket a szerző képekkel szemléltet és csattanós történetekkel színesít, így téve a laikus közönség számára is érthetővé és rendkívül izgalmassá művét.

A monográfia komplexitását mutatja, hogy annak mellékletében a szerző beszámol a tárgyalt kézírás vizsgálati módszerek gyakorlati kipróbálására végzett kísérleteinek eredményéről. Így az olvasó bepillantást nyerhet a kézírászakértői tevékenység „rejtelmibe is.”

Álláspontom szerint a jelen kor olvasója számára a monográfia legnagyobb értéke a szerző által megfogalmazott javaslatokban rejlik. A szerző Pinterits Károly: Írásvizsgálat (Budapest, 1909) című művében megfogalmazott javaslatainak gyakorlati megvalósulását, valamint a javaslatokról szóló viták aktuális (1959) irányait vizsgálva olyan további, a büntetőeljárás céljának megvalósulását előre vivő irányokat fogalmaz meg, amelyek jelentős része ma is megoldásra vár.

Ezekből néhány gondolatot kiragadva Vargha egy sor indokot fogalmaz meg írásvizsgálati laboratóriumok felállítására, és a rendszeres írásgyűjtemény létesítése mellett.⁹ Figyelemre méltónak véli az írászakértők elméleti és gyakorlati képzése, és működésük képesítéshez kötése tekintetében felmerülő elméleti vitákat. Jogbiztonságot veszélyeztető tényezőként értékeli az írászakértők kiképzési rendjének szabályozásának hiányát, valamint azt a helyzetet, hogy működésüket nem kötik képesítő vizsga letételéhez.¹⁰ A szakértői véleményekben rejlő hibák kiküszöbölésére, a szakértői vélemények felülvizsgálatára egy olyan szakértői testület felállítását szorgalmazza, amelynek nem csupán írászakértő, hanem orvos, vegyész, fizikus, fényképész tagjai is lennének, tekintettel az írásvizsgálat során alkalmazandó természettudományos módszerek sokszínűségére.¹¹

Nem kérdés, hogy a szakvéleményben, mint tárgyi bizonyítási eszközben¹² rejlő hibás megállapítások mennyire megnehezítik a tényállás tisztázását, így az anyagi igazság kiderítését. Különösen nagy gondot kell fordítani erre manapság, amikor a műszaki fejlődés és digitalizáció olyan korát éljük, amelyben nem okoz különösebb gondot más személy kézjegyének rögzítése, illetve annak hamisítás céljából történő felhasználása. Így a kriminalisztika élenjáró célja, hogy ennek kiszűrése érdekében megfelelő, számítógép által támogatott módszereket dolgozzon ki.

Habár a szerző által felsorakoztatott egyes írásvizsgálati módszerek egy része már idejét múltnak tekinthető, az azonban nem lehet kérdés, hogy a felvetett problémák, megfogalmazott javaslatok ma is aktuálisak, a jelen kor jogalkotója számára is megfontolandók. ■

⁵ Vargha: i. m. 13–14. o.

⁶ Vö. Tremmel Flórián – Fenyvesi Csaba – Herke Csongor: *Kriminalisztika*, Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 2012. 166–167., Vargha: i. m. 14–28. o.

⁷ Lásd Vargha: i. m. 101. o.

⁸ Vargha: i. m. 128. o.

⁹ Vargha: i. m. 157–161. o.

¹⁰ Vargha: i. m. 161–162. o.

¹¹ Vargha: i. m. 162. o.

¹² Be. 76. § (1) bekezdés.